

Västanbladet

Medlemsblad för föreningen

GöteborgsRegionens Släktforskare

Årgång 37

2020

Nr 3

**Betzengatan
i Diamantslampans tid**

Innehållsförteckning nr 3 2020

- 3 Ordförandes rader
Lisbet Rodin
- 4 Husesyn i Majorna-Bentzen-gatan 5
Ewert Arwidsson
- 9 Berättelsen om Viktor på Kälkerön
Laila Mattiasson
- 15 Släktforsarkonferens/möte på nätet
2-4 oktober
- 16 Matrikel över Skaraelever av "Pelle" Räf
Lars Olof Lööf
- 19 Lär dig finesserna i ArkivDigital
den 7 november
- 19 Inbjudan till föreningens höstmöte
- 20 Omvägar och genvägar i släktforskningen
Gun Löfblad
- 22 Var med att skapa nya sätt att forska om
Göteborgs historia
Landsarkivet i Göteborg
- 24 Oeconomisk beskrifning på fabriker uti
Göteborg
Lars Olof Lööf
- 26 Landet runt
Gunilla Brolund

Västanbladet

Redaktionsgruppen: Lisbet Rodin, Gun Löfblad
Västanbladet ingår i medlemsavgiften
250:-/år och utkommer årligen med fyra nr.

Ansvarig utgivare : Lisbet Rodin
Tidningsmakare: Christina Claeson
ch_claeson@hotmail.com
Tryckeri: Typografia Olsén AB

Omslagsbild: Bentzen-gatan i Majorna år 1910,
fotograf Aron Johansson, källa Carlotta

GöteborgsRegionens Släktforskare

**MEDLEMSFÖRENING I
SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND
Styrelse**

Ordf.	Lisbet Rodin lirodin@hotmail.com
Vice ordf.	Lars Olof Lööf larsolof.loof@gmail.com
Sekreterare	Gun Löfblad gun.lovblad@profu.se
Kassör	Eva von Brömsen kassor.grs@gmail.com
Ledamot	Gunilla Brolund gunilla.brolund@gmail.com
Ledamot	Ingela Linderå aliceingela@yahoo.se
Ledamot	Anders Brännstedt, anders.brannstedt@gmail.com
Ledamot	Lilian Kristensson, lilian.kristensson@gmail.com
Suppleant	Jan Forslund Janforslund@live.se
Suppleant	Elisabeth Trässwall, etrasswall@gmail.com

GöteborgsRegionens Släktforskare

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
Öppet må-fre. 10.00-14.00
Vissa lördagar (se hemsida)

Ring alltid först och kolla bemanning
samt lediga forskarplatser
Tel. 031-13 12 26
e-post: grsbg@gmail.com
Hemsida: www.genealogibg.se
PlusGiro 24 23 85-3
Organisationsnummer 857204-7564
Swish 123 216 32 44

**Se gärna på facebooksidan:
GRS släktforskargrupp i coronatid**

Ordförandes ord

Göteborg skall fira sin 402-årsdag!

Göteborgs politiker har beslutat att fira Göteborg 402 år! Alltså 2023..Men GRS firar under ”rätt” år. Mitt tips är att det kan bli ett utdraget Göteborgsfirande och en del kommer att gå av stapeln 2021 – och det gäller absolut Släktforskar dagarna 2021.

Under tiden är det släktforskning som gäller. Och planering inför 2021.

Föreningens årsmöte godkände att vi jobbar vidare med projektet – trots Coronahotet – och tar slutlig ställning i början av april nästa år. Men som sagt – till dess kör vi för allt vad tyglarna håller. Du som är eller har varit aktiv inom verksamheter som kan tangera detta arrangemangs tillblivelse – kan du tänka dig att donera lite tid och/eller kunskap till föreningen tas detta tacksamt emot. Under hösten kommer det att bli NÅGRA fysiska träffar hoppas vi. I stora lokaler med få deltagare hoppas vi kan lösa det. Och så blir vi digitala. Det gick förvånansvärt bra på årsmötet – och med lite tålmod skall ni som ännu inte lärt er att ”zooma” komma igång med det också. Vi kommer att erbjuda tränings-tillfällen. De första försöken med ”öppet via Zoom” i veckan som gick tyder på att telefonen ännu känns tryggare än datorn. Men datorn ger ju möjligheter att visa på skärmen också och det blir ”nästan” som att träffas på riktigt. Så vi fortsätter försöka.

Håll utkik på hemsidan. Vi lägger ut planerade aktiviteter där vartefter. Det är en utdragen inlärningskurva i det här med det digitala och det tar mer eller mindre tid. Och har man lärt sig något, så vips är det något annat som skall till... men man lär sig!

Lisbet Rodin

Husesyn i Majorna - Betzensgatan 5

Av Ewert Arwidsson

Ett landshövdingehus är typiskt för den göteborgska byggnadskulturen. För att minska brandrisken byggdes husen med en bottenvåning i sten och andra och tredje våningen i trä. De byggdes åren 1875–1939 främst som arbetarbostäder i bostadsbristens Göteborg och hela stadsdelar byggdes runt om i staden. År 1940 bodde nästan hälften av Göteborgs befolkning i landshövdingehus. Efter den stora rivningsvågen på 60-talet finns bara delar kvar av dessa stadsdelar. Här skall jag nu granska ett av de rivna husen i Majorna, nämligen Betzensgatan 5 med fastighetsbeteckningen stadsdel 21 (Majornas Andra Rote) 14 kvarteret Majviken, nummer 15.

Betzensgatans tomter 1901. Utsnitt ur karta "Förslag till roteindelning och numrering av kvarter"

På en karta över förstaden Majorna år 1871 finns en inte namngiven gata med tomterna nummer 39–43 inritade på östra sidan. Första gången gatunamnet förekommer i Göteborgs Adress- & Industri-Kalender är i gaturregistret år 1875. Betzens gata går

då från allmänna vägen i Majorna till älven. 1883–1906 finns gatan i gaturregistret och utan husnummer i adressregistret. Runt början av 1900-talet fick fastigheterna vid Betzensgatan nya beteckningar - Majornas 2 rote nummer 39–41, 13 kvarteret nummer 9 respektive 14 kvarteret nummer 13 och 15. Den 15 juni 1923 fast-ställde magistraten åter nya beteckningar och Betzensgatan 5 fick fastighetsbeteckningen: stadsdel 21 (Majornas 2 rote) 14 kvarteret Majviken nummer 15. Gatunamnet är till minne av viktualiehandlaren och skeppsredaren Johan Gustaf von Betzen (1787 - 1861) och dennes son doktor Alfred Gotthard von Betzen (1820 - 1863), bataljonsläkare på Nya Varvet samt sjukhus- och fattigläkare i Karl Johans församling. Båda är begravda på Mariebergskyrkogården. Betzensgatan går fram inom egendomen Diamantslampan område. Familjen von Betzen bosatte sig på denna egendom under 1800-talets första hälft. Fredberg berättar i *Det gamla Göteborg* att egendomen Diamantslampan (1857 - Majornas 2 rote nummer 38–43) var ett område vid Karl Johansgatan, som på 1920-talet hade förändrats till oigenkännlighet. När egendomen i jordboken fick sitt välklingande namn, bestod den av en större jordremsa vid den forna Allmänna vägen, ovanför Maj-

viken och mellan det idylliska Svinberget eller Vinbergsstigen och egendomen Fredriksberg vid kyrkan.

De första ägarna planterade träd omkring bostaden och så småningom uppstod en vacker trädgård med bertsåer och lusthus, almar och lindar, syrener och apalar, gullregn och annan florans härligheter. Över brädstaplarnas tak skymtade man älvens vatten och de många skutorna som låg för ankar utanför Majvikens och Fredriksbergs hamnar. Egendomen blev med tiden känd som ett både vackert och förnämt ställe, värdigt några av Majornas på sin tid mest kända ståndspersoner.

På Diamantslampans område, alldeles intill Betzensgatan, fanns huvudingången till Bark & Warburgs stora industriella verk. Majvikens område låg nedanför och hit flyttade stadens äldsta mekaniska träförädlingsverk, det Bark & Warburgska, sedan det år 1887 för 725 000 kronor sålt sitt gamla fabriksområde vid Första Långgatan till staden.

Fredberg skriver vidare [209]: *I våra dagar ha de jämstrukna och ledsamma, men utan tvekan praktiska landshövdingehusen inkräktat på Betzensgatan, vilken i sitt nuvarande skick knappast är annat än ett fragment av en gata. Jag undrar hur han skulle kommenterat dagens stora stenhus? Reglerna kring bostadsbyggnad i Göteborg under 1800-talet var reglerat så att man bara fick bygga högst tvåvånings bostadshus i trä för brandsäkerhetens skull. Eftersom det var dyrt att bygga flervåningshus i sten och mindre ekono-*

miskt att bara bygga tvåvåningshus i trä uppkom ett förslag att bygga ett hybridhus med en bottenvåning i sten och två övervåningar av trä. Med hänvisning till den rådande bostadsbristen ansökte det kooperativa

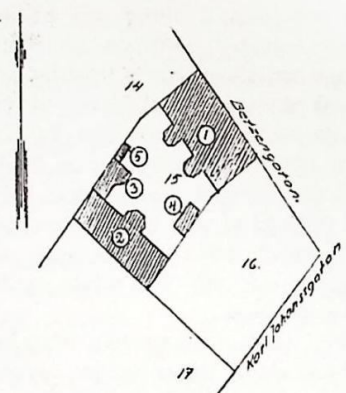

bostadsföretaget Arbetarnas Byggnadsförening genom sin ordförande, handlanden och snickaren Johannes Nilsson den 15 september 1875 om att på Albogatan i södra Annedal få uppföra två trevånings trähus med första våningen i sten.

Då Byggnadsnämnden var splittad blev förslaget nedröstat, men handlande Nilsson överklagade beslutet hos Länsstyrelsen. Denna beviljade dispens genom beslut av landshövding Ehrensvärd den 10 november 1875, därigenom fick hus-typen benämningen landshövdingehus. Först 1895 blev det lagligt utan dispens, då ändrades i den lokala Byggnadsordningen för Göteborgs stad § 25, moment 4; boningshus med bottenvåning av sten och två öfvervåningar af trä. Betzensgatan 5, fastighetsbeteckning: stadsdel 21 (Majornas 2 rote) 14 kvarteret Majviken nummer 15.

Tomtareal 523 m² och byggnadsyta 296 m². Byggnaderna var uppförda 1880 och har uppvärmts med eldstäder. Stadens el, gas, vatten och avlopp fanns. De revs 1964 för att ge plats för nybebyggelse.

Situationsplan som visar nr 15 och nr 4 i Kv. Majviken i Majornas andra roten byggnader markerade med grått skall "avröjas"

1. Bostadshus av sten och trä under plåttak i tre vån. Inrymmande 3 läg. Om 1rok i bv. samt 4 läg. Om 1 rok i vardera 2 o 3 vån.
2. Bostadshus av sten och trä under plåttak i tre vån. inrymmande 2 läg. om 1rok i vardera 1.2 o 3 vån.
3. Tvättstuga av trä om 18 kvm.
4. T:C av trä om 12 kvm.
5. Cykelbod av trä om 4 kvm.

Byggnaderna äro uppförda 1880 och har uppvärmt medelst eldstäder. Stadens elström, gas, vatten och avlopp finnes. De avröjas emedan de äro belägna å mark avsedd för nybebyggelse.

Majbon Elsie Morgan berättar om sin gata och sitt hus Betzensgatan 5 eller femman som man sa. Gatunamnet finns kvar men landshövdingehuset är borta. Allt som allt fanns tolv hus på Betzensgatan inklusive ett åkeri och Majornas Missionskyrka, som var granne med femman. Längst ner gjorde gatan en kraftig S-sväng och där nere var entrén till Bark & Warburg, dock inte för transporter. Femman ägdes av båtbyggare och varvsägare Svante Arvidsson, som köpt huset 1916. Fastigheten bestod av ett gatu- och ett gårdshus. Lägenheterna var små, ett rum och kök och två rum och kök, förutom världens som var större.

Mellan husen fanns en cementerad gård och längst ned en liten trädgård. Innanför ett grönt staket växte bl.a. löjtnantshjärtan och stormhatt. Allt som allt fanns 16 hushåll i femman, skötsamma, hederliga familjer. De flestas arbetsplatser låg i Majorna. Det var båtbyggare, spårvagnsförare, sömmerskor, en hemsömmerska för Wettergren, två sockerbruksarbetare och en arbetare vid Bark & Warburg. 10-12 barn bodde i huset och de kunde ibland bli högljudda. Då öppnades ett fönster och en tant hutade åt dem. Allt och alla observerades av alla. Dörrar låstes bara till natten men trots detta knackade man alltid på och väntade tills någon öppnade.

För att komma ut på gatan fick man gå igenom en portgång med två portdörrar, den ena öppen och den andra stängd med en stång.

Inne på gården fanns ett bryggerhus

(tvätt-stuga). En tvätt tog flera dagar, först blöt-läggning kvällen före, sedan eldning under grytan för att värma upp vattnet och slutligen gnuggades plaggen på en tvättbräda. Därefter spändes klädsträck på gården så att tvätten kunde lufttorka.

När Elsie Morgan tänker tillbaka, ser hon gamla Betzensgatan framför sig med Kärnells cigarraffär på ena hörnet och Fridéns Skrädderi på det andra och längst ned det stora röda huset med vitmålade bokstäver Bark & Warburg.

Fastighetsägare Först 1882 finns uppgift om en separat taxe-ring för Majornas 2 rote nummer 39 ABB, Betzensgatan, med tomtareal 6 938 kvadratfot (645 m²) och taxeringsvärde 18 500 kr.

Fastigheten ägdes 1882 – 1894 av sjökaptten J.H. Svendsen. 1890 justerades tomtarealen till 5 938 kvadratfot (552 m²). 1895 –

1897 ägdes fastigheten av sjökaptten J.H. Svendsens stärb-hus;

1898 av änkefru Anna E. Svendsen; och 1899–1900 av änkefru Anna E. Svendsens arvingar.

1901 ägdes fastigheten av C.J. Svendsen m.fl. och taxeringsvärdet var 22 000 kr.

1902–1908 var ägaren av huset charkuteri-handlanden Hjalmar Hermanson. Taxeringsvärdet sistnämnda år var 25 000 kr.

1906–1909 är gatuadressen Karl Johansgatan!

1909–1917 ägdes fastigheten av arbetaren Carl Berntson. 1909 införs en ny fastighets-beteckning, Majornas 2 rote 14 kvarteret nummer 15, tomtarealen är 5 938 kvadratfot (552 m²) och taxeringsvärde 1917 var 38 000 kr. 1917 ändrades markytan som var i kvadrat-fot till 523 m², således något mindre yta efter omställningen.

1918–1938 ägdes fastigheten av båtbyggare Svante P. Arvidsson. Taxeringsvärdet var vid anskaffningsåret 54 000 kr och vid hans bortgång 1939 60 000 kr. 1937 delades taxeringen upp på markvärde 18 300 kr och byggnadsvärde 41 700 kr.

1923 fastställdes nya beteckningar för fastigheterna i staden. Betzensgatan 5 blev 21 stadsdelen (Majornas 2

rote) 14 kvarteret Majviken nummer 15. Svante Arvidssons stärbhus ägde fastigheten 1939–1961

Sistnämnda år var taxeringsvärde mark 21 000 kr och byggnad 52 000 kr.

Inför saneringen togs fastigheten 1962 över av Göteborgs stad Fastighetskontorets hyresbyrå.

Summa taxeringsvärde var 73 000 kr. Det fanns ännu 15 hyresgäster kvar i huset. Erik Arvidsson, en av stärbhusdelägarna och tillika vicevärd i huset, flyttade därifrån i februari 1964.

Källor:

Greta Baum, 2001, Göteborgs Gatunamn 1621–2000, sid 50.

C. R. A. Fredberg, 1919 - 23, Det gamla Göteborg, första delen, facsimileupplaga 1977, Lund: Walter Ekstrand Bokförlag, sid 192 och 209.

Axel Rosén, 1938, Det forna Majorna i ord och bild, tredje upplagan 1940, Göteborg: Elanders Boktryckeri.

Situationsplan upprättad 1964-06-08 av Göteborgs stads fastighetskontor.

Elsie Morgan, 2000, Mitt hem på Betzensgatan, sid 27ff, ur Återblickar och framtidstro i Majorna, red. Kerstin Gunnemark, Göteborg: Etnologiska Föreningen i Västsverige.

Göteborgs Adress- och Industri-Kalender 1880–1923, 1928–1946, 1949 och 1954. Blå boken 1947–1948, 1950, 1952–1953. 1956 och 1962–1963. <http://sok.regionarkivet.se/goteborgs-adress-och-industrikalender-1850-1899/> samt Göteborgs

Stadsmuseum, Faktarummet.

Berättelsen om Viktor på Kälkerön

Av *Laila Mattiasson*

Berättelsen nedan är *min* bild av Viktors liv och leverne. Jag gör inte anspråk på att omfatta hela Viktors liv eller ha hela sanningen om honom. Min man är barnbarn till Eva, Viktors syster. Jag har aldrig träffat honom personligen. När mitt intresse för Viktor vaknade till liv var det försent att få ett personligt minne av honom.

Många berättelser finns om Viktor och en del är sant, annat är rena skrönnorna. Det är inte märkligt att en person som lever ensam på en i övrigt öde ö, drar till sig intresset. Min redogörelse om Viktors liv och leverne bygger på berättelser och noteringar om Viktor, som gjorts av de närmsta släktingarna och egna minnen inom familjen, Viktors efterlämnade släktforskning och brevväxling, samt dokument om fastigheten. Jag har även tagit del av artiklar om Viktor och uppgifter från Tjörns hembygdsförening.

Kälkerön och dess invånare

Kälkerön är en mindre ö i Stigfjorden belägen mellan de två större öarna Tjörn och Orust. Det finns två olika "hamnar" på ön, Sydhamnen och Nordhamnen. Vid Nordhamnen finns en bergsformation som kallas Kälkerögubben. På 1840-talet slog sig två strandsittare ner på ön, byggde hus och ägnade sig åt jordbruk och fiske i liten skala. Den ene var Gabriel Persson från Tjörn, och det är endast hans stuga som finns bevarat. Stugan ärv-

des av systerdottern Beata, som levde där tillsammans med sin make Anders Nilsson. Paret fick sju barn under loppet av 15 år. Barnen lämnade Kälkerön av olika skäl. Endast två av de sju barnen som föddes på Kälkerön fick egna barn. Inget av de fjorton barnbarnen har fötts eller bott på Kälkerön.

Anders och Beata,

Familjen

Anders 1858-1943

Beata 1858-1941

Barn

Berta 1887-1932

Karl Georg 1889-1954

Edvin 1891-1963

Ferdinand 1893-1947

Viktor 1895-1976

Eva 1899-1979

Arvid 1902-1978

Deras son Viktor, som länge varit till sjöss, gick senare iland för att ta hand om sina åldrande föräldrar under slutet av deras levnad. Beata gick bort 1941 och Anders 1943. Viktor blev den siste personen som bodde på Kälkerön, och bodde ensam i många år. Efter Viktors död 1976 beslöt arvingarna, som var 14 syskonbarn, sig för att sälja ön och 1976 såldes fastigheten till Väst kuststiftelsen. Länsstyrelsen bildade 1980 naturreservat av hela Kälkerön och Väst kuststiftelsen har fått uppdraget att förvalta ön.

Av de sju barnen var det endast Eva och Edvin som fick egna barn. Sonen Edvin fick tio barn och bosatte sig på Vadholmen, Orust. Dottern Eva fick fyra barn och bosatte sig i Kålunn, Mölnefossa, Tjörn.

Viktor och åren till sjöss

Viktor gick till sjöss som 14-åring och var ute på storsjöfiske både på Island och Shetland under några år, bland annat med kuttern 'Legion' från Mollösund. Viktor var även med vid Doggers bankar och fiskade makrill. Han gjorde sin militärtjänst i flottan och var uttagen som signalist. Efter att han var klar i flottan gick han till sjöss ett antal år på olika ångbåtar och var ute och såg sig om i världen.

Hemmason och återvändare

Åter till den lilla stuga Viktor bodde i. Stugan ligger med ryggen i lä mot berget och med en äng framför sig ner mot vattnet i Sydhamnen. Viktor blev långt senare ansvarig för att driva "gården" när föräldrarna Beata

och Anders krafter började tryta. Det lilla jordbruket hade en åker ner mot Nordhamnen och en i slutningen ner mot Sydhamnen. Viktor odlade lite potatis, grönsaker och utsåde så att han hade mat till sina djur. Han hade ett par kor, får och några höns. Tack vare det fick han hushållet att gå runt. Korna gav honom mjölk, smör och ost.

Viktors stuga

Emellanåt sålde han smör inne i Nösund, när han hade gott om det. Viktor fiskade till husbehov och på höstarna även hummer som han sålde för att få in lite kontanter till hushållet. Viktor kunde även hjälpa till med lite enklare snickerier, att ta hand om båtar och göra mindre reparationer på båtarna.

Han valde att gå iland "dels för att föräldrarna inte var så 'fracka' och dels för att jag längtade tillbaka hem" berättar han i en tidningsartikel som skrivits om honom. En ny epok i Viktors liv startade efter att fadern Anders dött 1943 då han blev ensam kvar på Kälkerön. Viktor uttryckte att "när en trivs på en plats ska en hålla sig där" och det gjorde han många år

framöver. Viktor hade under många år en hund som följeslagare; först Karo och senare Kerry. Båda hundarna följde Viktor kors och tvärs över ön, och "sjöng" eller ylade när Viktor trakterade sitt dragspel. Viktor var intresserad av att beskära fruktträd och att ympa olika sorter på en bra stam. På Kälkerön finns det fortfarande exempel på päron- och äppleträd som ger helt olika fruktsorter på höstkanten. Viktor hade gott om tid och kunde vänta in resultatet från sina många ympningar i godan ro.

I en tidningsartikel från 1953 skriver man följande om Viktor: *"separator och symaskin trängs med diverse andra prylar på verandan, för här bor en karl som kan klara det mesta själv. Köket är lite manligt bökigt, men varken snuskigt eller förfallet. Det luktar rent i huset och är rent i allt väsentligt. I förrådsrummet står smörklimpar, hemystad ost, saftflaskor och syltburkar pryddligt uppradade, och 'finrummet' bekräftar att Viktor håller snyggt omkring sig"*.

Viktor var en mångsysslare och tvingades utföra alla sysslor som hörde till överlevnaden, både de traditionellt manliga likaväl som de sysslor som annars traditionellt utfördes av kvinnor. Han kunde både spinna och laga sina egna kläder.

Morsesignalering till Holmudden

Som signalist i flottan blev Viktor duktig på att använda morsealfabetet. Även Viktors gode vän, Sven Samuelsson på Holmudden på Orust, var signalist. De kommunicer-

rade med ficklampor tvärs över Stigfjorden. De hade en överenskommelse om att ha kontakt varje söndag kväll klockan sex. Ljussignalerna gick fram och tillbaka över vattnet. Det blev en trygghet för Viktor som ju levde helt ensam på ön, utan elektricitet eller telefon. Om Sven inte fick svar från Viktor anade han att något var gale. Vid ett tillfälle anade han oråd och tog över till Kälkerön. Han fann Viktor som hade brutit benet och inte kunde ta sig ner till Nordhamnen för att signalera. Sven såg till att Viktor fick komma under vård. Vänskapen mellan Sven och Viktor behölls genom alla år.

Det dröjde till slutet av 1950-talet innan Viktor fick telefon, vilket blev en stor trygghet för honom. Viktors möjligheter att ha kontakt med omvärlden ökade markant. Han använde sig flitigt av telefonen och hade tät kontakt med sina släktingar och många vänner.

Enslingen på Johannesskären och Robinson Crusoe

Under en period sändes ett radio-program med Stig Järrel där han gestaltade en karaktär som kallades "Enslingen på Johannesskären". Programmet handlade om hur enslingen tänkte och resonerade kring olika företeelser. Några journalister tog fasta på Viktors liv och leverne och det hävdades att Viktor var förebilden till Stig Järrels karaktär.

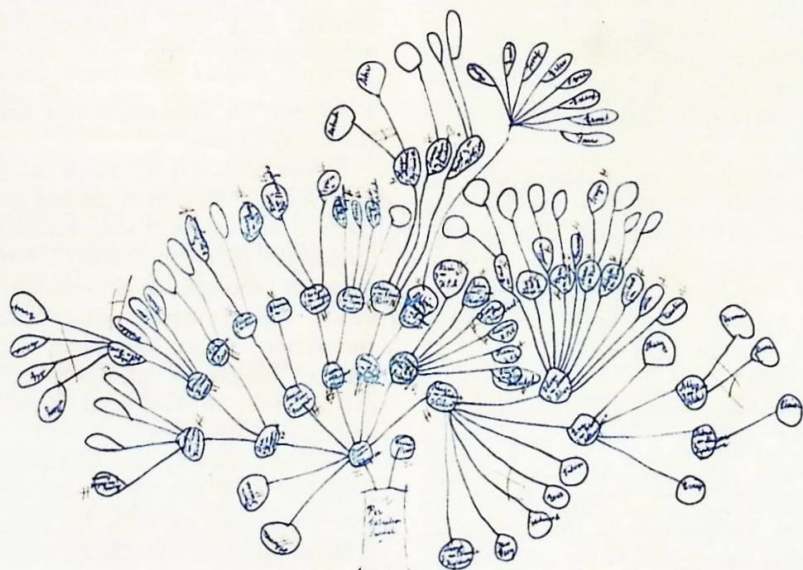
Vid ett tillfälle lät man Viktor tala i telefon med Stig Järrel, och det skrevs en artikel om detta. Här framkommer att karaktären inte har något

med Viktor att göra, men det går ändå att dra paralleller.

I en annan tidningsartikel jämförs Viktor med Robinson Crusoe. Viktor själv kommenterar det i artikeln med "Ska ni fotografera? Då är det synd att jag inte har helskäppet kvar. Då hade jag varit bättre som Robinson. Det var stort och grant och rött." Senare i artikeln fortsätter Viktor "En sådan Robinson som den i boken är jag kanske inte, men en modern Robinson kan man kanske kalla mej, fast jag har batteriradio, motorbåt och spritkök..." Viktor reflekterar över att "människan är nu en gång danad sådan att hon måste ha någon att prata med. Och jag har ju djuren, dom tre korna, hönan, katten och hunden Karo. Han är vännen framför andra och han viker inte ifrån mej var jag går. Många gånger tror jag

att en hund är bättre sällskap än människor. Man slipper åtminstone dumma svar."

Viktors liv följde årstidernas rytm och han tog dagen helt som den kom. Naturligtvis är det så att han tog vara på de besök som kom till ön, och släppte då det som han hade för händer. Tacksamt tog han emot umgänge och chansen till lite nyheter utifrån. I grunden var han social och hade lätt för att komma till tals med besökarna. Viktor beskriver själv sitt liv på ön så här: "Jag tar det lugnt, har ansvar bara för mej själv, och kan göra som jag vill. Jag har inte så stora fordringar och jobbar med det som är roligt. Vem tackar människan för att hon arbetar ihjäl sig? Får man en krona över är det bra, annars går det fint ändå. För det mesta tycker jag att dagarna

knappt räcker till. Korna ska ha sin skötsel. Jag reparerar olika prylar, har kläder som jag ska se efter och laga och jag har mina mjölkprodukter att pyssla med. Så ska man ut på sjön ibland och sen ska man höra väderrapporten, och sen är det läggdags utan att man riktigt vet hur det gått till" Under en vinter på 1940-talet arbetade Viktor på sin bror Arvids reparationsvarv på Härön. Viktor hade svårt att anpassa sig och behöva ta hänsyn till andra. Det innebar att Viktor senare valde att inte arbeta för Arvid fler vintrar. *"Men tvi vale, det gick en vinter och knappt det"* sa Viktor och fortsatt

Viktor och Kerry, fotot taget på Kälkerön

"Inte för att jag har något mot min bror eller andra människor, tvärtom, men jag trivs bäst i ensamheten. Det finns ingen som man kan reta sig på eller tråta med. Jag gör som jag vill och behöver jag prata ut med någon så kan jag göra det med korna eller hunden. Dom diskuterar aldrig emot eller kommer med dumma frågor"

Släktforskaren Viktor

Viktor var mycket intresserad av

släktforskning och reste ibland in till Landsarkivet för att söka information. Han brevväxlade även med en rad personer som på olika sätt hjälpte honom att få fram uppgifter från arkiv på olika platser i landet. Några av dessa brev finns bevarade. Utifrån sin släktforskning ritade Viktor upp ett släkträd och beskrev sina förfäder.

Musikanten Viktor

Viktor var mycket musikalisk. Han spelade dragspel, vilket även syskonen Edvin, Eva och Arvid gjorde. Även systersonen Evert var en duktig dragspelare. Syskonen var ute och spelade upp till dans på olika platser, ibland på lördagskvällarna på dansbanor och ibland på olika kalas. De var populära spelemän. Viktor tyckte det var roligast att spela på logdanser och berättar om att det en gång *"kom en tosing in i rummet där vi dansade och han hade med sig en häst. Det var vettlöst, så klart, folk höll ju på att bli ihjälslagna, men skojigt var det i alla fall"*.

Viktors 60-årskalas

Många människor har mött Viktor och alla har sin personliga bild av honom. När Viktor fyllde 60 år hölls ett stort kalas på ön. Man kalasade i dagarna tre och det var många personer med. På kalaset spelades, dansades det och sjöngs. Barnen som var med fick sova på höskullen. De vuxna sov antingen inne i huset, i ladan eller i tält.

Viktor fick en gästbok i gåva som inleds med en dikt som handlar om 60-åringen. Gästboken spänner över åren 1955-63. Gästboken präglas av många möten med mängder av olika personer. Namn finns från ortsbefolkningen i närområdet runt Stigfjorden, både på Orust och på Tjörn, likaväl som sommargäster som återkommer på somrarna med sina båtar, och andra mer tillfälliga besökare. I gästboken finns även en rad teckningar. Många som läser gästboken upptäcker att man har någon släkting, vän eller bekant som skrivit i den.

Viktors sista år

En händelse som beskriver konsekvensen av att leva isolerad under isvintrar, berättar historikern Johan Pettersson om. Stigfjorden låg istäckt och man höll på med isfiske. En vän till Viktor på Tjörnsidan tog sin moped och färdades över isen med en påse innehållande färskvaror på styrstängan. Viktor fick på detta sätt bland annat färsk frukt och färska matvaror levererade. Föraren på mopeden återvände sedan över isen till Halsbäck innan skymningen lade sig över Stigfjorden.

När Viktor själv skulle införskaffa livets nödtorft handlade han antingen i "Bäckeviks affär" på Lyr, eller i "Lallers affär" på Holmudden dit han rodde. I "Lallers affär" kunde han även hämta ut sin pension. Vid besöken iland fick Viktor även möjlighet att träffa lite folk och att få reda på vad som hänt i bygden.

Årstidsväxlingarna styrde Viktors liv och rutiner. När tillfälle gavs tog

han gärna chansen till samvaro med släkt, vänner eller tillfälliga besökare på Kälkerön. Tid att prata tog han sig alltid, eller att spela på sitt dragspel. Så småningom tog åldern ut sin rätt och krafterna sinade. Viktor tillbringade de sista åren av sin levnad på sjukhem, fram till sin död 1976, 81 år gammal.

Mer om Kälkerön

Gästboken som nämns ovan har skannats av och finns publicerad på vår hemsida <https://kalkeron.com> liksom syskonens vykort.

På SVT's Öppet arkiv finns en film om Enslingen på Kälkerön ca 8 minuter lång.

På hemsidan <http://www.lyronsentreprenad.se/> finns ytterligare information om ön.

Härön 2020-08-13

Berättelsen nedtecknad av

Laila Mattiasson

Laila och Christer Mattiasson bor på Härön och har sedan många år dokumenterar Häröns historia.

Idag driver man två hemsidor och har ett stort material om gårdar och boende på ön, släktforskning och brev: www.kalkeron.com och www.haronshistoria.se.

Se även Västanbladet nr 1 2020.

Släktforskarkonferens/möte på nätet 2-4 oktober

Årets släktforskardagar, som var planerade att hållas i Skövde, gick inte att genomföra. Covid-19 satte stopp för den. Nu har Christina Sagersten, som är professionell DNA-forskare, tagit initiativet att arrangera ett släktforskarmöte **FFT-Live**, på nätet.

Ett släktforskarmöte på nätet innebär att man sitter hemma i sin egen soffa och kan titta/lyssna på föreläsningar, kommunicera med "utställare" och delta i workshops – allt på datorn över nätet. Eller, om man är lite tekniskt lagd, koppla upp det på platt-TV:n och titta på den istället!

På hemsidan www.fftlive.se beskrivs tre "spår", vilket innebär tre olika zoom-länkar och att du kan växla mellan dem – precis som du kan gå från en lokal med en föreläsare till en annan lokal för nästa. Det finns också länkar för att möta "utställare". Men du sitter kvar hemma i din fätöjl. Läs mer själv på sidan vad du kan ta del av.

För att delta är det en inträdesavgift – anmälningsavgift. Det kostar 400 kr att delta i hela konferensen. Vill du ha möjlighet att se alla föreläsningarna efter konferensen (du kan precis som när du är på plats på de vanliga/ordinarie/fysiska Släktforskardagarna bara lyssna på en föreläsare åt gången) betalar du 700 kr och kan då se föreläsningarna under ett helt år.

I samband med att du anmäler dig kan du stödja GöteborgsRegionens Släktforskare genom att välja föreningens länk på www.fftlive.se eller anmäla dig via vår hemsida www.genealogigbg.se där du kommer rätt direkt. Då får GRS 100 kr.

Ny bok

Matrikel över Skaraelever av "Pelle" Räf

Läst av LarsOlof Lööf

En kommenterad matrikel över studerande vid Skara trivialskola föreligger nu genom *Föreningen för Västgötalitteratur* och den ingår även i Skara stiftshistoriska sällskaps skriftserie med nummer 102. Författaren av de ingående kommentarerna är Pelle Räf i Axvall. Boken (eller egentligen böckerna) består av två delar och de presenteras i en vacker yttre dräkt i svart och guld och omfattar hela 848 sidor. Trivialskola kan väl närmast kallas realskola, så förstår i alla fall ni något äldre läsare vad som avses i titeln.

Eftersom jag själv är starkt intresserad av böcker av denna karaktär har jag varit mycket förväntansfull inför publiceringen och blir inte heller besviken och inser till fullo den mångåriga möda som ligger bakom arbetet. Just matriklar från trivialskolor och gymnasier är ett delvis fördolt kapital i släktforskningens tjänst, som jag under åren lärt mig att alltmär uppskatta beroende på att elevernas namn ofta omtalas i formen *Anders Eriksson Dahlman*, dvs med angivande av ett fadersnamn och därtill med uppgift om faderns yrke. Därigenom är matriklarna en viktig pusselbit för sammankopplingen mellan en senare handlande Anders Dahlman, om vi skall fortsätta exemplet ovan. Han var kanske senare bosatt i någon stad längre bort och

med ett eventuellt ursprung i lantbrukarnas led. Svårighetsgraden blir då ganska stor när man vill sammankoppla den senare handelsmannen med hans familjebakgrund, men det kan en sådan här matrikel hjälpa till med. Intressant är att matriklarna från 1700-talet är uppbyggda på samma sätt som när jag själv frekventerade läroverket under 1960-talet med uppgift om just faderns yrke och bostadsort!

Trivialskolor fanns i äldre tider i många mindre städer, men gymnasier var ofta förbehållna stiftsstäderna, men för Västergötlands del fanns två centra i detta avseende med Skara och Mariestad. I mitt eget arbete kring 1700-talet har jag kommit att göra digitalt tillgängliga matriklarna från Strängnäs och från Växjö (nu i Arkiv Digital), men tyvärr finns inga bearbetningar av dessa handskrifter på samma vis som nu föreligger från Skaras horisont.

För att förstå omfattningen av arbetet bör det nämnas att antalet elever från tidsperioden 1749-1809 omfattar ca 2600 personer av vilka nio procent ännu är oidentifierade, vilket alltså är ca 230 elever. Författaren har då också varit väldigt försiktig med att knyta samman elev med eventuella föräldrar och sänt med en del frågetecken, som jag kan tycka är lite onödiga i somliga sammanhang. Men visst, stor försiktighet inför det

ibland skakiga källaget är förmodligen en dygd.

Varifrån kom då eleverna? Till Skara kom de från Västergötlands alla hörn och många har naturligtvis sin bakgrund i jordbrukets olika klasser med titlar som söner till hemmansbrukare, bönder eller torpare. Många kom också att återvända till brukande av jorden efter avslutad skolgång och mindre än hälften av eleverna gick vidare till högre studier. Lite rörande känns det ibland när man tar del av elevernas bakgrund, eftersom många kom från mycket enkla förhållanden.

Jag kan inte tänka mig att alla föräldrar ur de jordbrukande klasserna förväntade sig att gossen, ja det var ju nästan alltid gossar vid den här tiden, skulle gå vidare till gymnasiestudier eller till städernas tjänstemannaklass eller borgerskap. Alla eleverna i just Skara var gossar vid den här tiden, men det finns exempel på flickor som elever i andra trivialskolor skall tilläggas.

Ambitionen i många fall var förmodligen bara att sonen skulle lära sig läsa, skriva och räkna och därmed klara sig bättre i det fortsatta livet i hemsocknen. Då kunde han bli nämndeman eller en i andra avseenden betrodd man med förvärvade kunskaper i bagaget.

Tittar vi lite närmare på matrikelns uppbyggnad ser vi att författaren brukat nära nog alla tillgängliga biografiska tryckta bokverk som kan uppspåras för att lösa de frågor som uppkommer. Oftast har då hänvisning gjorts till källan men inte alltid,

se tex Johan Leonard Sandberg (s 691) vars mor är Maria Helena Åkerfeldt mycket riktigt återfinns under adliga ätten Åkerfeldt, men utan hänvisning till Elgenstiernas *Ättartal*. Inte heller för Lars Johan Weidman med uppgift om att han var konsul i Alicante (s 698) har någon hänvisning gjorts till Almquist, Joh. Ax.: *Kommerskollegium och Rikens ständers manufakturkontor samt konsulsstaten. Administrativa och biografiska anteckningar. Stockholm (1912-15)*, där vi kan återfinna just uppgifter om Sveriges representanter i främmande stater i äldre tid.

Just sådana här mindre uppgifter som kunde tillkomma i familjen eller själva karriären saknas alltså ibland, liksom det lilla prefixet von för många adliga personer. Just ordet von finner man sedan ofta under uppgifterna rörande elevens föräldrar. Ett annat utelämnade som berör föräldrar återfinner vi under Erik Wenerbom/Wennerbom (f 1745), på s 106. Modern Sara Forsberg uppges här vara född 1708 med släktupställningen i Släkten Forsberg (från Forsvik) i Svenska *Ättartal* (1893) har uppgiften 1719.

Ett annat detaljexempel är för Johan Henrik Kinberg (f 1782), s 559 beträffande hans mor som givits namnet Leidlitz, men som rätteligen borde varit Leiditz. Släkten är en ganska känd familj av stadsmusikanter och bryggare i Göteborg under 1700-talet.

Några större fel rörande själva huvudpersonerna i matrikeln har inte undertecknad funnit, men ibland för

mindre detaljer kring föräldrar och i uppställningar rörande barnen. På s 483 har dock en förväxling gjorts för Anders Gustaf Kymell. Han är inte född i Falköping 28/10 1774, vilket handlar om brodern Anders som är född denna dag. Anders Gustaf är rätteligen född 26/10 1775.

Nog av om detaljerna. I framställningen får vi ta del av många spännande livsöden i kortform. Ofta uppnår prost- och kyrkoherdesönerna själva samma rang som fäderna medan bondsönerna stannar i karriärerna som komministrar eller vice pastorer, ibland "trots" att de gift sig med prästdöttrar. Just att rekrytera till prästyrket handlade det mycket om i utbildningen vid den här tiden, på alla nivåer skall kanske tilläggas. Men det finns undantag från karriärutvecklingen enligt ovan. Sven Lundblad (f 1776) på s 504 var torparson från Skara landsförsamling, men slutade som biskop i Skara. Detta upplever jag närmast som en hisnande och nära nog osannolik karriär på den här tiden.

Sedan dyker det naturligtvis upp frågor kring personerna i ett så här omfattande arbete. Vilket ursprung har Daniel Hajj (1770-1824), som var son till bruksinspektör Sebastian Hajj (d 1795) och Eleonora Maria Carlsson, på s 437? Vid hans dop på Forsvik i Udenäs socken förekommer flera släktingar med familjenamnet Tham. Just Sebastian och även Vollrath var karaktärsnamn inom den adliga ätten Tham, som var tätt befreundad med just ätten Hajj. Underligt nog förekommer inte vare sig

Daniel Hajj eller hans far Sebastian Hajj i adelskalendrarna. Vad är svaret på denna fråga? Som alltid när man får ta del av Pelle Räfs författarskap är framställningen på sina ställen kryddad med lite personliga och klu-riga kommentarer.

Sammanfattningsvis: Jag vill å det varmaste rekommendera denna bok för alla som har äldre släkt i städer och i en borgerlig miljö i Västergötland och i Göteborg. Detta för studium och vid behov för "lån" av uppgifter till sin egen släktforskning. Boken finns att studera i GRS bibliotek eller för den som så önskar beställa från Föreningen för Västgöta-litteratur i Skara.

Göteborg den 30 juli 2020
LarsOlof Lööf

Alfabetiskt register över eleverna kan du hitta på GRS hemsida www.genealogigbg.se under forskning

Lär dig finesserna i Arkiv Digital den 7 november

Vi bjuder in till en dag där du kan lära dig mer om hur du använder Arkiv Digitals resurser.

Cecilia Löfgren, som du kanske träffat i någon Arkiv Digital- monter tidigare, guidar dig genom finesser du kanske inte visste fanns.

Lokal: Carl Johans församlingshem (stor sal)

Anmälan via hemsidan. De som anmält sig i våras har förtur men måste anmäla sig igen. Och som allt som sker i just nu: med reservation för Coronarestriktioner

Inbjudan till föreningens höstmöte

16 november 2020 kl. 18.30 i webverktyget Zoom.

Sedvanliga ärenden enligt stadgarna

Under paragraf 6 i stadgarna skall man ta upp *Skriftligen avfattade förslag och framställningar från enskilda medlemmar. Dessa skall insändas till Föreningens styrelse före februari respektive september månads utgång.*

Beslut kring medlemmars förslag eller förslag från styrelsen kan bara behandlas med ett efterföljande *beslut* om förslagen skickats med kallelsen. Om förslag inkommer skickas kompletterande dagordning senast två veckor innan mötet till medlemmar.

Efter förhandlingarna bjuder vi på en föreläsning.
Ämne ännu inte klart.

Anmälan via hemsidan.

Träning på Zoom-verktyget i datorn erbjuds veckan innan mötet.

Välkomna!

Styrelsen

Omvägar och genvägar i släktforskningen

Av Gun Löfblad

De flesta släktforskare har väl varit med om att följa en ana från födelse och flytt från hemmet till vuxenlivet, för att sedan tappa bort personen. Vad hände? Har hen dött? Eller flyttat utan flyttbevis? Det förekom naturligtvis, då som nu, att folk struntade i regelverk. Det förekom också att prästerna slarvade och glömde och tappade bort anteckningar till kyrkoboken. Men det är föregligt för oss släktforskare när vi inte kan sätta punkt i forskningen.

Eller, så har man en ana som man inte kan hitta i födelseboken och därför inte vet varifrån personen har kommit. Då går det inte heller att finna anorna längre bakåt i tiden. Vad gör man? Själv har jag lagt mycket tid på att lusläsa kyrkoböcker år efter år, dödböcker, andra socknars husförhörlängder m.m. Ibland har det gett resultat, ofta inte. Åtskilliga gånger har jag som bonus för mitt slit hittat andra intressanta fakta vad gäller okända släktskap, dödsfall, etc. Men, det behöver inte alltid vara så att man blir helt strandsatt och måste ge upp.

Ofta kan man få värdefulla spår att gå vidare genom kontakter med lokala släktforskarföreningar. Och det går i många fall att finna sammanställt material på nätet! Jag har flera exempel från min egen forskning. En som jag letade efter i Partille var länge anonym. Jag visste inget mer om honom än dödsdatum,

ungefärlig ålder då han dog, samt lite om hans hustru och barn. Kyrkoböckerna gav mig efter ett tag uppgiften om att han kommit från Romelanda. Hurra, hurra, tänkte jag, tills det visade sig att det inte fanns några kyrkoböcker för Romelanda att titta i före 1812-1815, detta eftersom kyrkan brunnit och med den, arkiven.

Vad gör man? Jag hörde av mig till den lokala släktforskarföreningen med en fråga om tips? Det visade sig att de sammanställt material från både kyrko- och häradsarkiv, varför det nog skulle kunna gå att komma vidare. Min kontakt hos Inlands Släktforskare var Anette Tuores, ordförande i föreningen. Hon var dessutom rätt person med eget ursprung från Romelanda. Hon kände till personen jag frågade om. Han var en bror till en av hennes förfäder, en som hon funderat över vart han tagit vägen. Hon hade dessutom bott i den gård, varifrån killen jag letade efter kom. Jag fick tips att komma till deras forskarmöten - gemensamma mellan släktforskarföreningarna i Inland (Kungälv och Stenungsund), Orust och Tjörn.

Efter mitt första besök på ett sådant möte kunde jag gå hem med data om tre tidigare generationers förfäder i Romelanda och intilliggande socknar.

Så var det också när jag letade efter Sven född i början på 1800-talet. Som vuxen i Partille angav han

sin födelsesocken till Alingsås med födelsedatum och -år. Nåväl, tänkte jag, Alingsås är inte så svårt, en stads- och en landsförsamling att leta i. Jag fann förstas ingen Sven född detta datum, detta år och i dessa socknar. Och inte heller under åren innan eller åren efter. Något var fel...

Nästa tanke var att utvidga Alingsås till "Alingsåstrakten". Då berördes fler socknar, och här fanns hjälp att få! Alingsås Släktforskarförening har nämligen sammanställt sina husförhörlängder och lagt ut på nätet under "Forskarmaterial". Det är relativt enkelt att söka igenom filerna för alla socknar Bålinge, Ödenäs, Hemsjö, Långared, Hol, Siene, m.fl. upp till Herrljunga. Sökandet gav mig en lista på ett tiotal Sven födda rätt år och åren däromkring, som skulle kunna vara den jag sökte. Sedan gällde att sälla bort dem som inte var relevanta; de som antingen dog som barn, gifte sig på annan ort eller med en annan kvinna än Johanna i Partille.

När jag strukit de klart felaktiga på listan fanns tre tänkbara kvar att arbeta vidare med. En föreföll väldigt mycket troligare, och för honom hittade jag uppgifter på föräldrar och syskon. Ändå kändes det inte bra, att inte ha hittat en person med samma födelsedatum, som ung och som gammal.

Lite tur ska man dock ha! Efter en tid fann min syster och jag en DNA-match som kunde knytas till en av de tre Sven som listats, den mest trolige. Matchen var en 6-männingsmatch,

inte stor, men dock match. Detta övertygade mig om att vi funnit rätt person, även om hans - kyrkobokförda - födelse på äldre dagar var 2-3 veckor senare än vad som står i dopnotisen. Honom hade jag inte lyckats hitta utan hjälp av sammanställt material från Alingsås släktforskarförening.

Värdet av lokala föreningars sammanställningar för att lösa släktforskarproblem är alltså stort. När kyrkoböcker saknas t.ex. då arkiven brunnit kan häradsrätternas arkiv vara de enda källorna till uppgifter.

I mantalslängder kan finnas uppgifter om vilka som bodde i gårdarna under olika perioder, i domböcker får man veta när gårdar övergick från en ägare till en annan samt vilka arvskiften som skett. I domböcker kan man dessutom läsa om olika händelser som varit uppe till diskussion och dömande på tingen. I bouppteckningar redogörs för arvingar efter den döde, "skyldemän", som tar till vara omyndigas rätt, namnges. Inte sällan får man uppgifter om släktskap, som inte varit uppenbara ur kyrkoarkiven. Fler föreningar har sammanställt sådana data.

Många medlemmar i vår förening som har anor i Bohuslän, Västergötland och andra närbelägna regioner, kan ha stor nytta av närmare kontakter med de lokala föreningarna och deras arbete. Därför tänker vi i några kommande nummer av Västanbladet presentera ett antal av dessa föreningar, deras verksamhet samt vad de har att erbjuda sina medlemmar.

Var med och skapa nya sätt att forska om Göteborgs historia!

Är du nyfiken på Göteborgs dolda historia under slutet av 1800-talet, med allt från lösdrivare och överför-friskade sjömän till stulna fioler och borttappade emigrantkoffertar? Är du samtidigt intresserad av att delta i ett banbrytande projekt och göra en stor insats för framtida forskning?

Nu genomförs ett projekt vid Riksarkivet Landsarkivet i Göteborg för att tillgängliggöra arkivmaterial på helt nya sätt. I projektet bjuder vi in dig att delta – tillsammans skapar vi nya förutsättningar att forska om Göteborgs historia under en period som präglades starkt av urbanisering, industrialisering och migration.

Ny teknik för tillgängliga arkiv

De senaste åren har forskningen tagit stora steg när det gäller automatisk transkribering av äldre handskrivna text. Detta möjliggörs genom en form av artificiell intelligens där ett datorprogram tränas upp för att förstå hur det ska tolka figurer i en bild och översätta dem till tecken.

Transkriberade arkiv skapar nya sätt att söka och använda information. Skillnaden är stor jämfört med att på traditionellt sätt söka sig fram till önskade uppgifter i arkiv, vilket ofta är tidskrävande. Med en fullt transkriberad svit går det istället att fritextsöka efter information - en dröm för många arkivanvändare!

Detektiva avdelningen

Det första arkivmaterialet som Riksarkivet bearbetar med automatisk transkribering är polisrapporter från Göteborgs poliskammars detektivavdelning 1868–1902 som omfattar cirka 22 500 sidor. Avdelningen inrättades på 1850-talet och hade till uppgift att genomföra utredningar som ouniformerade poliser. Från och med 1868 fick den en fast personalgrupp och började då föra så kallade »Rapportböcker« som innehåller exemplar av alla rapporter.

Innehållet i rapportböckerna har stor potential för såväl lokal- och personhistorisk forskning som akademisk forskning. Resultatet av projektet kommer att tillgängliggöras fritt för alla att ta del av via Riksarkivets digitala forskarsal.

I projektet samarbetar Riksarkivet med deltagare från allmänheten och GPS400: Centrum för samverkande visuell forskning vid Göteborgs universitet, samt med stöd av Sveriges innovationsmyndighet Vinnova.

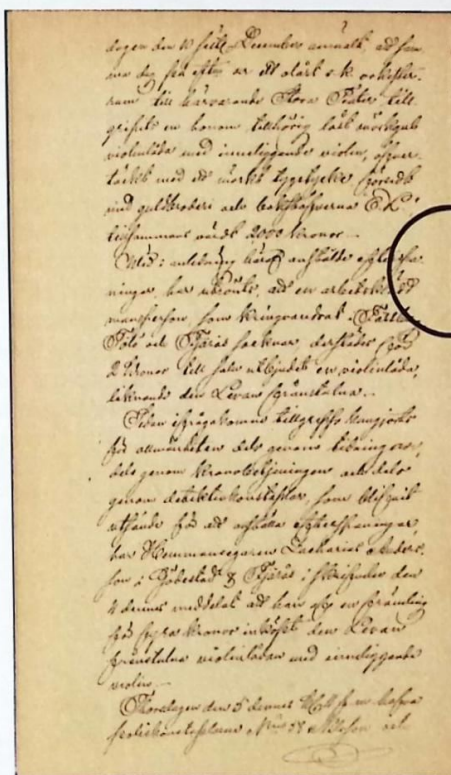
Nu kan du delta!

Med hjälp av kunniga deltagare från allmänheten har datorprogrammet tränats upp för att klara att transkribera rapportböckerna med 97 procents korrekthet. I projektet har vi som mål att den transkriberade datan ska få så hög kvalitet som möjligt, därför kommer vi rätta de få fel som

finns i den automatiska transkriberingen. Vi bjuder därför in dig att delta i projektet genom att vara med i rättningen av de automatiskt transkriberade polisrapporterna. Arbetet sker via internet och kräver ingen annan förkunskap än normal datorvana och viss erfarenhet att läsa text från sekelskiftet 1900. Genom att delta i projektet kommer man nära vardagslivet i Göteborg under den aktuella perioden och man lär sig mycket om livsvillkoren för befolkningen. Man

bidrar också med en stor insats för framtida forskning som kommer få nya möjligheter att skapa kunskap om stadens historia. Är du intresserad av att vara med? Hör av dig till bokning.gla@riksarkivet.se så berättar vi mer. Varmt välkommen att delta!

Landsarkivet i
Göteborg

dagen den
10..... Decem-
ber anmält, att
samma dag.....

Exempel på polisrapport (Källa GLA)

Oeconomisk beskrifning på fabriker uti Götheborg

Av LarsOlof Lööf

Skriften som utgavs i nytryck genom Industrihistoria i Väst år 2012. Mig veterligen är det den första beskrivningen av tillståndet för Göteborgs fabriker i sin samtid.

Även om Gösta Bodman återigen tog sig an ämnet inför jubileumsutställningen 1923 och utgav mycket mer material, som han givetvis bearbetade på ett mer modernt sätt, hade han säkerligen nytta av Barthold Paulins lilla skrift från 1761, som måste anses banbrytande på flera sätt. Vid den här tiden disputerade man oftast på latin och ämnena för de blivande doktorerna var ofta av teologisk art, men som sagt ibland dyker det upp avhandlingar på svenska – ofta inom andra discipliner än de teologiska: sockenbeskrivningar, ekonomiska eller som här en översikt över Göteborgsfabriker, som kanske kan inordnas bland de ekonomiska avhandlingarna.

Ofta har professorerna själva författat aktstyckena och lärjungens uppgift var att försvara några teser. Professorn som var handledare i det här fallet är Clas Bl. Trozelius, men jag har svårt att föreställa mig att han har begett sig till Göteborg för denna fallstudie – förmodligen är Paulin själv författaren – eller som han lite självmedvetet skriver på titelsidan "*utgifven af Barthold Paulin*".

Min relation till skriften är högst personlig - Per Clemensson skriver i inledningen till utgivningen av faksi-

milen att han har tittat i Libris och enligt deras förteckning över svenskt tryck finns den på tre ställen: på Kungl Biblioteket, på biblioteket i Östersund och i Lunds universitetsbibliotek.

Men jag kan nu avslöja för er kära läsare att ytterligare ett exemplar finns i Göteborgs stadsmuseums bibliotek och en gång när jag städade några hyllor trillade den ut, från att ha varit dold bakom bokraden.

Boken eller snarare häftet är väldigt tunt och oansenligt. Museets exemplar är bundet med grönmeleerade pärmar, som väl försöker imitera äldre tiders bokbinderikonst.

Nu till orsaken för dessa rader – med hänvisning till forskare i släkten Paulin identifieras skribenten som Barthold Paulin född den 13/10 1737 i Falkenberg och son till löjtnanten Erland Paulin och hans hustru Zilla Seyera. Men förordet i nyutgivningen 2012 avslutas i huvudsak med en kvardröjande fråga - "*Hans senare öden är inte klarlagda, men möjligen är han identisk med konsul Barth Paulin som 1801 vistades i Sète i närheten av Montpellier,...*". Även om identifieringen känns säkerställd finns en kvardröjande osäkerhet beträffande hans öde.

Som ett exempel på nyttan av äldre litteratur vill jag här citera **Joh. Ax. Almquist**, denne gigant i historieforskningens tjänst. Han utgav: *Kommerskollegium och Riksens stän-*

ders manufakturkontor samt konsuls-
staten. Administrativa och biogra-
fiska anteckningar. Stockholm (1912-
15). Häri omtalar han vår Paulin
bland kommerskollegii personal, ord-
nade A – Ö, med följande rader:

Paulin, Bartold f 1737 19/10 i Falken-
berg; student i Lund 1757; disp där 1761
under Trozellis presidium öfver fabriker-
na i Göteborg; handelsbokhållare där
1762-66; reste till Frankrike 1766 och
etablerade sig 1768 som handlande i
Cette; konsul där 1772 29/10 (instr.
1773 13/7); nya diplom 1810 25/3 och
1815 18/1; död 1816 14/7.

Paulin tillhörde alltså den konsulära
kåren från 1772 till sin död 1816.
Han befann sig under dessa år mitt i
storpolitikens öga och såg franska
revolutionen äga rum 1789, men
också kejsar Napoleons fall somma-
ren 1815.

Lars Olof Lööf

Specialutgåva av
Industrihistoria i Väst år 2012

FISK i FOCUS AB

Måndag 9 - 18   Tis - Ons 7 - 19
Tors - Fre 7 - 20   Lördag 7 - 18
Söndag 12 - 18

031-703 05 25   0709-42 33 01

fiskifocus.se

Saxat ur föreningens prenumerationer på kansliet:

Vad andra skriver om, landet runt

av Gunilla Brolund

GRS byter Västanbladet med ett 60-tal andra föreningars tidskrifter. De finns tillgängliga i GRS' bibliotek. Gunilla Brolund ger tips på några läsvärda artiklar i dessa och andra periodica.

AnGripen, Medlemstidning för Malmö Släktforskarförening, **nr 2 2020**. *Alf Johansson* ger tips till dig som inte bara är intresserad av släkthistoria, utan även av **svensk historia** generellt. Här presenteras sex författare, och inleds med Dick Harriasons bok "Sveriges medeltid".

Även Olle Larsson, som höll ett mycket uppskattat föredrag vid Släktforskar dagarna i Växjö 2018, har utgivit flera intressanta böcker om bland annat Gustav Vasa.

An-Siktet, Medlemsblad för Folkare Släktforskarförening, **nr 3 nov 2020**. *Sören Ohlson* berättar om en yrkesgrupp var viktiga för våra anfäder, men som inte längre finns – **gårdfarihandlarna**. Runt förra sekelskiftet beräknas ca 5000 gårdfarihandlare ha rest runt i Sverige, vanligtvis till fots eller på cykel.

Diskulogen, Medlemstidning för föreningen DIS, **nr 128 juni 2020**. Har du någon i slakten som suttit i **fängelse** eller till och med blivit **avrättad**? Författaren och läraren Johan Birath höll nyligen ett jubileumsföredrag på DIS om var man kan

hitta mer information. Se hela föredraget på Youtube – gå in på youtube.com och sök på "Föreningen DIS". Då dyker Johan Biraths föredrag upp.

Hallandsfarares Information, Medlemsblad för Hallands Släktforskarförening, **nr 128 juni 2020**, där *Anders Bergenek* berättar om en annan pandemi, när **spanska sjukan** slog till i Halmstad. Ungefär 20 procent av befolkningen smittades – 3600 fall – varav 136 avled. Till skillnad från dagens pandemi var det huvudsakligen unga och starka personer som rycktes bort.

KGF-Nytt, Medlemstidning för Kronobergs Genealogiska Förening, **nr 149 juni 2020**. Gamla **skolfoton** kan vara en värdefull källa till information. Men hur hittar man dem och framför allt hur får man fram elevernas namn om dessa inte är kända? *Inge Nilsson* har skrivit en artikel hur du gör för att få svar på dessa frågor.

Mimers Brunn, Arkeologi Etnologi & Historia i Västra Götaland, **nr 3 2020**. *Helena Backman* berättar om **handritade stadskartor** över Skövde och Skara från det sena 1700-talet.

Dessa kartor och fler därtill kan hittas på internet i Uppsala universitetsbiblioteks databas www.alvin-portal.org.

Släkthistoria, nr 8 2020. *Magnus Västerbro* skriver om 1800-talets värsta farsot – **koleran**. Motmedlet blev effektivare avloppssystem och tillgång till rent dricksvatten. I en annan artikel redogör *Cecilia Sandbring* för hur man kan utnyttja **Facebook** i släktforskningen, och *Elisabet Nordebo* ger tips hur du ska göra med en **ärvd släktrönika** för att på bästa sätt ta hand om en sådan skatt.

Släkthistoriskt Forum, Tidning för Sveriges släktforskare, nr 3 2020. Det här numret handlar till stor del om **släktforskning i städerna** – Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping. *Eva Johansson* tar även upp hur du via en **bouppteckning** kan lära dig mer om hushållets ekonomi och *Michael Lundholm* går igenom olika begrepp kring **"hemman"** – som exempelvis skattehemman och hemmansklyvning.

Södertälje-Probanden, Organ för Södertälje Släktforskarförening, nr 213 juni 2020. *Johan Lindberg* berättar om hur hemskt det var att vara **salpetersjudare**. Deras jobb var att samla in urindränkt jord för att kunna tillvarata salpeteren, som användes för att tillverka krut. Jobbet var inte bara hårt, det var dåligt betalt också.

Tjörbun, Tjörns Släktforskares Medlemsblad, nr 2 2020. *Jörgen Olofsson* skriver i en spännande artikel om Helga Berntsdotter, som anklagades för att vara en **trollkona** och avrättades 27 januari 1672 i Valla socken på Tjörn.

Värmlandsanor, Medlemstidning för Värmlands Släktforskarförening, nr 2 juni 2020. Många svenskar har **skogsfinnska anor** – här berättar *Bo Hansson* om jakten på den skogsfinnska slakten Raatikainen. Han redogör också för de olika källor som har använts i jakten på skogsfinnar.

Bläck och Toner för din skrivare, Original, Pirat och Återfyllda

**Pappershörnan
Aschebergsgatan 40
411 33 GÖTEBORG
031-20 42 06
pappershornan.se**

Posttidning B

Avsändare:
GöteborgsRegionens
Släktforskare
Erik Dahlbergsgatan 36 B
411 26 Göteborg

Släktforskardagarna 14-15 augusti 2021 på Svenska Mässan i Göteborg

Huvudsponsor

Samarbetspartner

ARRANGÖR
GöteborgsRegionens Släktforskare
Webb genealogigbg.se
Mail sfd2021@genealogigbg.se